T083 TKL 1 (62) 1509 Luận Đại Trí Độ 37.Giải Thích Mười Tưởng

Tạng Luận (Linh Sơn Pháp Bảo)

LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ QUYEÅN 23

37-GIAÛI THÍCH MÖÔØI TÖÔÛNG

KINH: Möôøi töôûng laø töôûng voâ thöôøng, töôûng khoå, töôûng voâ ngaõ, töôûng aên ñoà baát tònh, töôûng taát caû theá gian khoâng theå vui, töôûng cheát, töôûng baát tònh, töôûng döùt, töôûng lìa duïc, töôûng taän. LUAÄN: Hoûi: Heát thaûy phaùp haønh trì aáy sao coù khi goïi laø trí, coù khi goïi laø nieäm, coù khi goïi laø töôûng? Ñaùp: Baét ñaàu nhoùm thieän phaùp, vì ñeå khoâng maát neân chæ goïi laø nieäm; coù theå chuyeån töôùng vaø chuyeån taâm neân goïi laø töôûng; quyeát ñònh bieát khoâng coøn nghi ngôø, goïi laø trí. Quaùn heát thaûy phaùp höõu vi voâ thöôøng, töôùng aáy töông öng vôùi trí tueä, aáy goïi laø voâ thöôøng töôûng. Heát thaûy phaùp höõu vi voâ thöôøng laø vì sanh dieät môùi maõi, vì thuoäc nhaân duyeân, vì chaúng chöùa theâm ñöôïc. Laïi nöõa, khi sanh khoâng choã ñeán, dieät khoâng choã ñi, cho neân goïi laø voâ thöôøng. Laïi nöõa, hai thöù theá gian voâ thöôøng, neân noùi voâ thöôøng, aáy laø chuùng sanh voâ thöôøng vaø theá giôùi voâ thöôøng, nhö noùi: Ñaïi ñòa coû caây ñeàu tieâu dieät, Tu-di bieån caû cuõng lôû khoâ, Choã ôû chö thieân ñeàu chaùy heát, Baáy giôø theá giôùi vaät gì thöôøng? Möôøi phöông Theá Toân thaân saùng ñuû, Trí tueä chieáu saùng cuõng voâ löôïng, Ñoä thoaùt heát thaûy caùc chuùng sanh, Tieáng taêm lan khaép caû möôøi phöông, Ngaøy nay troáng roãng ñaâu coøn gì?

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 23 761

Coù ngöôøi trí naøo khoâng caûm thöông. Nhö vaäy caùc Thaùnh nhaân Xaù-lôïi-phaát, Muïc-kieàn-lieân, Tu-boà-ñeà..., Chuyeån luaân Thaùnh vöông, caùc quoác vöông, thieân vöông thöôøng vui vaø caùc trôøi, baäc thaùnh ñöùc toân quí ñeàu cuøng taän dieät, ngoïn löûa saùng lôùn boãng bò taét, theá gian chuyeån hoaïi nhö ñeøn giöõa gioù, nhö caây ôû bôø hieåm, nhö ñoà luûng ñöïng nöôùc, khoâng laâu bò khoâ troáng. Nhö vaäy heát thaûy chuùng sanh vaø choã ôû cuûa chuùng sanh, ñeàu voâ thöôøng neân goïi laø voâ thöôøng. Hoûi: Boà-taùt vì sao thöïc haønh töôûng

voâ thöôøng aáy? Ñaùp: Vì chuùng sanh ñaém theo ñieân ñaûo chaáp thöôøng, chòu caùc khoå, khoâng khoûi soáng cheát, haønh giaû coù ñöôïc töôûng voâ thöôøng neân giaùo hoùa chuùng sanh raèng: Caùc phaùp ñeàu voâ thöôøng, caùc ngöôi chôù ñaém theo ñieân ñaûo chaáp thöôøng, maát thôøi giôø haønh ñaïo. Phaùp thöôïng dieäu cuûa chö Phaät laø boán chaân ñeá. Trong boán ñeá, khoå ñeá ñöùng ñaàu, trong boán haønh töôùng cuûa khoå ñeá, haønh töôùng voâ thöôøng ñöùng ñaàu. Do vaäy neân Boà-taùt thöïc haønh töôûng voâ thöôøng. Hoûi: Coù ngöôøi thaáy vieäc voâ thöôøng ñeán, laïi caøng ñaém tröôùc, nhö phu nhaân Baûo nöõ cuûa quoác vöông töø ñaát sanh ra, bò quæ La-saùt möôøi ñaàu baét mang ñi qua bieån caû, vua raát öu saàu. Beà toâi coù trí can ngaên raèng: Trí löïc cuûa Beä hai ñaày ñuû, phu nhaân trôû laïi khoâng laâu, côù sao oâm loøng öu saàu? Vua ñaùp: Traãm khoâng lo sôï Traãm khoâng theå soáng ñöôïc, chæ sôï thôøi trai traùng deã qua. Cuõng nhö ngöôøi öa hoa ra quaû, thaáy thôøi giôø saép troâi qua beøn caøng sanh taâm ñaém tröôùc. Nhö vaäy bieát voâ thöôøng laïi sanh caùc kieát söû, chöù sao noùi bieát voâ thöôøng coù theå khieán taâm nhaøm chaùn, phaù caùc kieát söû? Ñaùp: Thaáy voâ thöôøng nhö vaäy, laø bieát voâ thöôøng moät phaàn ít, laø khoâng ñaày ñuû, chaúng khaùc gì caàm thuù thaáy voâ thöôøng. Vì vaäy Phaät baûo Xaù-lôïi-phaát haõy ñaày ñuû tu voâ thöôøng töôûng. Hoûi: Theá naøo laø tu töôûng voâ thöôøng ñaày ñuû? Ñaùp: Quaùn phaùp höõu vi nieäm nieäm sanh dieät, nhö gioù thoåi buïi, nhö nöôùc chaûy treân nuùi, nhö ngoïn löûa taét, heát thaûy phaùp höõu vi khoâng beàn chaéc, khoâng theå thuû, khoâng theå ñaém, nhö huyeãn hoùa, doái gaït keû phaøm phu, nhaân voâ thöôøng aáy maø ñöôïc vaøo cöûa Khoâng. Trong Khoâng aáy taát caû phaùp ñeàu khoâng theå coù ñöôïc, voâ thöôøng cuõng khoâng theå coù ñöôïc. Vì côù sao? Vì trong moät nieäm, töôùng sanh, truï, dieät laø khoâng theå coù ñöôïc, khi sanh khoâng theå coù ñöôïc truï, dieät, khi truï khoâng coù ñöôïc sanh, dieät, khi dieät khoâng coù ñöôïc sanh, truï. Töôùng sanh, truï, dieät, taùnh noù traùi nhau cho neân khoâng. Vì töôùng aáy khoâng, cho neân voâ thöôøng cuõng khoâng. Hoûi: Neáu khoâng coù voâ thöôøng, côù sao trong Khoå ñeá Phaät daïy voâ

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 23 762

thöôøng? Ñaùp: Ngöôøi phaøm phu sanh taø kieán cho theá gian laø thöôøng, Phaät vì döùt tröø thöôøng kieán aáy neân noùi voâ thöôøng, chöù khoâng phaûi vì voâ thöôøng laø thaät coù neân noùi. Laïi nöõa, luùc Phaät chöa ra ñôøi, ngöôøi phaøm phu chæ duøng theá tuïc ñaïo, ngaên caùc phieàn naõo, nay muoán nhoå heát goác reã phieàn naõo neân noùi voâ thöôøng. Laïi nöõa, phaùp cuûa caùc ngoaïi ñaïo chæ do thaân hình lìa naêm duïc cho laø giaûi thoaùt. Phaät daïy ñoù laø do taø töôùng neân bò troùi buoäc, quaùn voâ thöôøng chaùnh töôùng neân ñöôïc giaûi thoaùt. Laïi coù hai loái quaùn töôùng voâ thöôøng: 1. Höõu dö, 2. Voâ dö. Nhö Phaät daïy heát thaûy ngöôøi vaät ñeàu dieät taän chæ coøn laïi caùi teân, aáy laø höõu dö; neáu ngöôøi vaät dieät taän, caùi teân cuõng dieät, aáy goïi laø voâ dö. Laïi coù hai loái quaùn töôùng voâ thöôøng: 1. Thaân cheát dieät taän, 2. Sanh dieät môùi maõi. Laïi nöõa, coù ngöôøi noùi trì giôùi laø troïng. Vì sao? Vì nöông giôùi maø thöù lôùp saïch heát laäu. Coù ngöôøi noùi ña vaên laø troïng. Vì sao? Vì nöông trí tueä neân coù choã sôû ñaéc. Coù

ngöôøi noùi thieàn ñònh laø troïng, nhö Phaät noùi ñònh coù theå ñaéc ñaïo. Coù ngöôøi noùi möôøi hai haïnh ñaàu ñaø laø troïng. Vì sao? Vì hay laøm cho giôùi haïnh thanh tònh. Nhö vaäy moãi moãi cho sôû haønh laø quyù, khoâng coøn caàn caàu Nieát- baøn. Phaät daïy: Caùc coâng ñöùc aáy ñeàu laø phaàn ñöa ñeán Nieát-baøn, coøn neáu quaùn caùc phaùp voâ thöôøng thì aáy môùi laø chôn ñaïo ñöa ñeán Nieát-baøn. Do caùc nhaân duyeân nhö vaäy, caùc phaùp tuy khoâng maø noùi laø töôûng voâ thöôøng. Laïi nöõa, töôûng voâ thöôøng töùc laø teân khaùc cuûa thaùnh ñaïo. Phaät daïy ñaïo vôùi nhieàu teân, hoaëc noùi laø Boán nieäm xöù, hoaëc noùi boán ñeá, hoaëc noùi töôûng voâ thöôøng. Nhö trong Kinh noùi: Kheùo tu töôûng voâ thöôøng, coù theå döùt heát thaûy duïc aùi, saéc aùi, voâ saéc aùi, traïo cöû, kieâu maïn, voâ minh heát saïch, coù theå tröø kieát söû ba coõi, do vaäy neân goïi laø ñaïo. Töôûng voâ thöôøng naøy hoaëc höõu laäu, hoaëc voâ laäu. Chính thöùc ñöôïc voâ thöôøng laø voâ laäu, khi môùi hoïc voâ thöôøng laø höõu laäu. Trong phaùp Ñaïi thöøa, caùc Boà-taùt coù taâm quaûng ñaïi, ñuû caùc caùch giaùo hoùa chuùng sanh, thì töôûng voâ thöôøng aáy cuõng höõu laäu cuõng voâ laäu. Neáu voâ laäu thì ôû taïi chín ñòa, neáu höõu laäu thì ôû taïi möôøi moät ñòa, duyeân ba coõi, naêm thoï uaån, töông öng boán caên, tröø khoå caên, phaøm phu vaø thaùnh nhaân ñeàu ñöôïc. Do caùc

nhaân duyeân nhö vaäy, noùi caùc coâng ñöùc cuûa voâ thöôøng töôûng. Töôûng Khoå: Haønh giaû nhôù nghó raèng, heát thaûy phaùp höõu vi voâ thöôøng neân khoå. Hoûi: Neáu phaùp höõu vi voâ thöôøng neân khoå, thì phaùp höõu vi voâ laäu cuûa caùc baäc hieàn thaùnh cuõng phaûi neân khoå? Ñaùp: Caùc phaùp tuy voâ thöôøng, maø öa ñaém môùi sanh khoå, khoâng öa ñaém gì thì khoâng khoå. Hoûi: Coù vò thaùnh nhaân tuy khoâng öa ñaém gì cuõng ñeàu coù khoå, nhö Xaù-lôïi-phaát bò phong nhieät laøm ñau khoå, Taát-laêng-giaø-baø-ta bò beänh maét laøm ñau khoå. La-baø-na-baït-ñeà (aâm thanh ñeä nhaát) bò beänh træ laøm ñau khoå, côù sao noùi khoâng khoå? Ñaùp: Coù hai thöù khoå: 1. Thaân khoå, 2. Taâm khoå. Caùc thaùnh nhaân aáy do söùc trí tueä neân khoâng coøn taâm khoå öu saàu, taät ñoá, saân giaän; nhöng ñaõ chòu thaân töù ñaïi taïo thaønh do nghieäp ñôøi tröôùc, thì phaûi chòu caùc khoå veà thaân giaø, beänh, ñoùi, khaùt, laïnh, noùng, nhöng veà thaân khoå cuõng moûng ít, nhö ngöôøi ñaõ bieát roõ maéc nôï ngöôøi khaùc neân phaûi traû laïi, khoâng cho laø khoå. Neáu ngöôøi khoâng nhôù ñaõ maéc nôï, bò chuû nôï cöôûng ñoaït thì saân naõo maø sinh khoå. Hoûi: Khoå thoï laø phaùp cuûa taâm taâm soá, coøn thaân nhö caây coû, lìa taâm thì khoâng tri giaùc, laøm sao noùi thaùnh nhaân chæ thoï thaân khoå? Ñaùp: Ngöôøi phaøm phu khi thoï khoå taâm sanh saàu naõo, bò kieát söû saân sai khieán, taâm chæ höôùng theo naêm duïc. Nhö Phaät noùi: Ngöôøi phaøm phu tröø naêm duïc ra khoâng bieát coøn coù caùch ra khoûi khoå, trong khi thoï vui thì bò kieát söû tham duïc sai khieán, trong khi thoï khoâng khoå khoâng vui thì bò kieát söû voâ minh sai khieán. Ngöôøi phaøm phu khi thoï khoå, beân trong chòu ba thöù ñoäc khoå, beân ngoaøi chòu laïnh, noùng, roi, gaäy khoå, nhö ngöôøi beân trong bò noùng laïnh, beân ngoaøi cuõng bò noùng laïnh. Nhö Kinh noùi: Ngöôøi

phaøm phu bò maát vaät yeâu quyù thì thaân taâm ñeàu chòu khoå, nhö hai muõi teân cuøng baén vaøo, coøn caùc hieàn thaùnh khoâng coù caùi khoå öu saàu, chæ coù thaân khoå chöù khoâng coøn khoå gì khaùc. Laïi nöõa, caùi khoå töông öng vôùi naêm thöùc vaø caùi khoå do ngoaïi duyeân roi, gaäy, laïnh, noùng ñöa ñeán, aáy laø thaân khoå, coøn nhöõng khoå khaùc goïi laø taâm khoå. Laïi nöõa, toâi noùi phaùp höõu vi voâ laäu, vì khoâng öa ñaém neân khoâng khoå. Thaùnh nhaân coøn coù thaân laø höõu laäu, phaùp höõu laäu thì khoå, coù loãi gì ñaâu. Ñoù laø thaân cuoái cuøng chòu khoå, cuõng chuùt ít thoâi. Hoûi: Neáu voâ thöôøng töùc laø khoå, thì ñaïo cuõng laø khoå, laøm sao laáy khoå ñeå lìa khoå?

Ñaùp: Voâ thöôøng töùc laø khoå, laø vì naêm thoï uaån, coøn ñaïo tuy laø phaùp taïo taùc neân voâ thöôøng, nhöng khoâng goïi laø khoå. Vì côù sao? Vì noù hay döùt khoå, khoâng laøm sanh ra taâm öa ñaém, cuøng vôùi trí khoâng, voâ ngaõ hoøa hôïp. Chæ laø voâ thöôøng maø chaúng khoå. Nhö caùc A-la-haùn khi ñaéc ñaïo noùi: Chuùng ta khoâng tham soáng, Maø cuõng khoâng öa cheát, Nhaát taâm vaø trí tueä, Chôø thôøi ñeán thì ñi Luùc Phaät vaøo Nieát-baøn, caùc vò chöa ly duïc nhö A-nan, vì chöa kheùo tu Taùm chaùnh ñaïo neân ñeàu than khoùc öa saàu. Caùc vò A-na-haøm ñaõ ly duïc thì kinh ngaïc, caùc vò laäu taän A-la-haùn thì taâm khoâng bieán ñoåi, chæ noùi: “Con maét theá gian dieät mau quaù”. Do söùc ñaéc ñaïo, neân tuy theo Phaät ñöôïc lôïi ích lôùn, bieát troïng coâng ñöùc voâ löôïng cuûa Phaät maø khoâng sanh ra khoå. Do vaäy, bieát “ñaïo” tuy voâ thöôøng maø chaúng phaûi nhaân duyeân sanh ra khoå, neân khoâng goïi laø khoå, chæ coù thaân naêm uaån thoï laø khoå. Vì sao? Vì öa ñaém, vì voâ thöôøng baïi hoaïi, nhö nghóa chöõ khoå ñaõ noùi ôû ñoaïn noùi veà thoï nieäm xöù. Laïi nöõa, khoå, coù thaân thöôøng laø khoå, vì ngu si neân khoâng bieát, nhö noùi: Vì côõi xe meät moûi, Tìm caàu choã ñöùng döøng, Vì ñöùng döøng meät moûi, Tìm caàu choã ngoài nghæ, Ngoài laâu bò meät moûi, Tìm caàu choã naèm yeân, Meät moûi do ñoäng taùc, Môùi ñaàu vui sau khoå, Xem ngoù, thôû ra vaøo, Co, duoãi, ngoài, naèm, daäy, Ñi ñöùng vaø qua laïi, Vieäc aáy ñeàu laø khoå. Hoûi: Naêm thoï uaån aáy taát caû ñeàu laø khoå, hay vì quaùn töôûng khoå neân khoå? Neáu taát caû ñeàu khoå, taïi sao Phaät daïy coù ba thöù thoï laø thoï khoå, thoï vui, thoï khoâng khoå khoâng vui? Neáu do quaùn töôûng khoå neân khoå, taïi sao Phaät noùi khoå ñeá laø thaät khoå? Ñaùp: Naêm thoï uaån taát caû ñeàu khoå, ngöôøi phaøm phu do boán ñieân ñaûo, bò duïc böùc baùch, laáy naêm duïc laøm vui, nhö ngöôøi boâi gheû lôõ, caùi ñau ñôùn taïm ngöng neân cho laø vui, chöù gheû lôõ chaúng phaûi laø vui. Phaät daïy ba thöù

thoï laø vì theo theá gian, chöù trong Phaät phaùp chaúng phaûi laø vui. Neáu trong naêm thoï uaån thaät coù vui, côù sao Phaät daïy döùt naêm thoï uaån goïi laø vui. Laïi nöõa, tuøy choã öa thích, taâm vui thì sanh vui, khoâng nhaát ñònh. Caùi vui neáu laø coù thaät nhaát ñònh, thì khoâng caàn chôø coù taâm öa ñaém, nhö löûa thaät noùng thì khoâng ñôïi öa ñaém noù vaãn noùng. Vì caùi vui khoâng nhaát ñònh, cho neân

goïi laø khoå. Laïi nöõa, caùi vui ñieân ñaûo cuûa theá gian hay maéc phaûi voâ löôïng quaû baùo khoå ñôøi naøy ñôøi sau, cho neân goïi laø khoå, thí nhö trong bieån nöôùc lôùn chæ boû vaøo moät ít ñoäc, khoâng laøm cho nöôùc ñoåi khaùc, cuõng nhö vaäy, caùi vui theo ñoäc ñieân ñaûo cuûa theá gian khoâng hieän ra giöõa bieån nöôùc taát caû ñaïi khoå, nhö noùi: Khi töø Trôøi sanh xuoáng ñòa nguïc, Nhôù vieäc hoan laïc ôû treân Trôøi, Cung quaùn, theå nöõ ñaày tröôùc maét, Vöôøn hoa, ao taém ñeå vui thích, Laïi thaáy löûa nguïc ñeán ñoát thaân, Tôi nhö löûa lôùn ñoát röøng tre, Khi aáy tuy thaáy vui treân trôøi, Luoáng töï caûm tieác khoâng ích gì. Söï nhieáp vaø duyeân cuûa khoå töôûng naøy cuõng gioáng voâ thöôøng töôûng. Caùc caùch phaân bieät khoå nhö vaäy, goïi laø töôûng khoå. Töôûng Voâ ngaõ: Khoå laø voâ ngaõ. Vì côù sao? Vì trong naêm thoï uaån ñeàu laø khoå, töôûng khoå laø khoâng coù töï taïi, neáu khoâng töï taïi thì ñoù laø voâ ngaõ, neáu coù ngaõ töï taïi thì khoâng theå laøm cho thaân coù khoå, nhö noùi: Coù caùc ngöôøi voâ trí, Chaáp thaân taâm laø ngaõ, Ñaàn daàn chaáp chaéc cöùng, Khoâng bieát phaùp voâ thöôøng, Thaân naøy khoâng ai laøm, Cuõng khoâng coù ngöôøi thoï, Thaân naøy laø voâ chuû, Maø laøm ñuû caùc vieäc, Duyeân nôi saùu caên traàn, Saùu thöùc ñöôïc sanh ra, Do ba söï hoøa hieäp, Laøm duyeân sanh ra xuùc, Do xuùc laøm nhaân duyeân, Coù thoï nieäm nghieäp sanh,

Nhö maët trôøi, göông, coû; Hoøa hieäp sanh ra löûa, Caên, traàn, thöùc hoøa hieäp, Thaønh söï nghieäp taïo taùc, Töông tuïc töông tôï coù, Nhö gioáng coù maàm, caønh. Laïi nöõa, ngaõ töôùng laø khoâng theå coù ñöôïc, cho neân voâ ngaõ. Heát thaûy phaùp vì coù töôùng neân bieát laø coù, nhö thaáy khoùi, caûm giaùc noùng neân bieát coù löûa. Ñoái vôùi naêm traàn moãi moãi khaùc bieät, neân bieát coù caên, suy nghó truø löôïng caùc phaùp neân bieát coù taâm, taâm soá phaùp. Coøn ngaõ naøy khoâng coù töôùng, cho neân bieát voâ ngaõ. Hoûi: Coù hôi thôû ra vaøo, thì ñoù laø töôùng ngaõ. Xem ngoù, taâm thoï ma- ïng, khoå vui, thöông gheùt, tinh caàn... aáy laø töôùng ngaõ. Neáu voâ ngaõ thì ai coù hôi thôû ra vaøo, xem ngoù, taâm thoï maïng, khoå vui, thöông gheùt, tinh caàn... ñoù, cho neân coù ngaõ ôû beân trong lay ñoäng phaùt sanh vaäy. Taâm thoï maïng cuõng laø ngaõ, neáu voâ ngaõ thì nhö traâu khoâng cheá ngöï, coù ngaõ môùi coù theå cheá ngöï taâm vaøo phaùp, khoâng cho phoùng daät. Neáu voâ ngaõ thì ai cheá ngöï taâm. Thoï khoå vui laø ngaõ, neáu voâ ngaõ thì nhö caây coû, khoâng theå phaân bieät khoå vui. Thöông gheùt, tinh caàn cuõng nhö vaäy. Ngaõ tuy vi teá, khoâng theå duøng naêm caên bieát ñöôïc, chæ nhaân nôi töôùng coù theå bieát laø coù? Ñaùp: Caùc töôùng aáy ñeàu laø töôùng cuûa thöùc. Coù thöùc thì coù hôi thôû ra vaøo, xem ngoù, thoï maïng... neáu thöùc lìa thaân thì khoâng coù caùc vieäc aáy. Caùi ngaõ cuûa caùc oâng laø thöôøng haèng vaø bieán khaép, vaäy ngöôøi cheát cuõng neân coù söï xem ngoù, hôi thôû ra vaøo vaø thoï maïng... Laïi nöõa, hôi thôû ra vaøo... laø saéc phaùp, theo söùc gioù cuûa taâm lay ñoäng phaùt sanh, ñoù laø töôùng cuûa thöùc, khoâng phaûi töôùng cuûa ngaõ. Thoï maïng laø taâm baát töông öng haønh phaùp, cuõng laø töôùng cuûa thöùc. Hoûi: Neáu vaøo voâ taâm ñònh, hoaëc khi nguû khoâng moäng, cuõng coù hôi thôû ra vaøo, coù

thoï maïng, taïi sao noùi ñeàu laø töôùng cuûa thöùc? Ñaùp: Trong voâ taâm ñònh, tuy thöùc taïm khoâng, nhöng khoâng laâu phaùt sanh laïi, vì thöùc khoâng boû rôøi thaân, luùc coù thöùc (hoaït ñoäng) nhieàu, luùc khoâng coù thöùc (hoaït ñoäng) ít, cho neân goïi laø töôùng cuûa thöùc, nhö ngöôøi ra ñi, khoâng theå noùi nhaø aáy voâ chuû. Caùc thöù khoå vui, thöông gheùt, tinh caàn... laø phaùp töông öng vôùi taâm, cuøng chung sôû duyeân, theo taâm haønh ñoäng, neân taâm coù thì lieàn coù, taâm khoâng thì lieàn khoâng. Do vaäy bieát ñoù laø töôùng cuûa thöùc chöù chaúng phaûi töôùng cuûa ngaõ. Laïi nöõa, neáu coù ngaõ, ngaõ coù hai thöù laø hoaëc thöôøng hoaëc voâ thöôøng, nhö noùi:

Neáu ngaõ laø thöôøng, Thì khoâng thaân sau, Vì thöôøng, khoâng sanh, Cuõng khoâng giaûi thoaùt, Khoâng queân, khoâng laøm, Do vaäy cho neân bieát, Khoâng keû laøm toäi phöôùc, Cuõng khoâng coù keû thoï, Boû ngaõ vaø ngaõ sôû, Vaäy sau ñöôïc Nieát-baøn, Neáu maø thaät coù ngaõ, Khoâng neân boû ngaõ taâm, Neáu ngaõ laø voâ thöôøng, Thì neân theo thaân dieät, Nhö bôø lôùn sa nöôùc, Cuõng khoâng coù toäi phöôùc. Nhö vaäy, ngaõ vaø keû bieát, keû khoâng bieát, keû laøm, keû khoâng laøm, nhö ñaõ noùi trong ñoaïn Ñaøn Ba-la-maät. Vì khoâng coù ñöôïc ngaõ töôùng neân bieát heát thaûy phaùp voâ ngaõ. Neáu bieát heát thaûy phaùp voâ ngaõ thì khoâng neân sanh taâm chaáp ngaõ. Neáu khoâng taâm chaáp ngaõ vaø ngaõ sôû, Ngaõ, ngaõ sôû xa lìa, thì khoâng coù troùi buoäc, neáu khoâng troùi buoäc thì laø Nieát-baøn, theá neân haønh giaû neân thöïc haønh voâ ngaõ töôûng. Hoûi: Voâ thöôøng, khoå, voâ ngaõ laø moät söï hay ba söï? Neáu laø moät thì khoâng neân noùi ba, neáu ba côù sao Phaät daïy voâ thöôøng töùc laø khoå, khoå töùc laø voâ ngaõ? Ñaùp: Chæ laø moät, ñoù laø thoï thuoäc phaùp höõu laäu, vì phaân bieät theo maët quan saùt neân coù ba thöù sai khaùc nhau. Töông öng vôùi haønh töôùng voâ thöôøng, aáy laø voâ thöôøng töôûng, töông öng vôùi haønh töôùng khoå, aáy laø khoå töôûng; töông öng vôùi haønh töôûng voâ ngaõ, aáy laø voâ ngaõ töôûng. Voâ thöôøng, khoâng laøm cho rôi vaøo ba coõi; khoå, laøm cho bieát toäi loãi trong ba coõi; voâ ngaõ, thì xaû ly ba coõi. Laïi nöõa, voâ thöôøng thì sanh taâm nhaøm chaùn, khoå thì sanh sôï haõi, voâ ngaõ thì keùo ra khieán cho giaûi thoaùt. Voâ thöôøng laø Phaät noùi naêm thoï uaån laø voâ thöôøng, khoå laø Phaät daïy voâ thöôøng laø khoå, voâ ngaõ laø Phaät daïy khoå töùc laø voâ ngaõ. Voâ thöôøng laø Phaät chæ thò töôùng dieät taän cuûa naêm thoï uaån, khoå laø Phaät chæ thò nhö muõi teân gaêm vaøo taâm, voâ ngaõ laø Phaät chæ thò töôùng xaû ly. Voâ thöôøng laø chæ thò döùt aùi, khoå laø chæ thò döùt taäp khí ngaõ maïn, voâ ngaõ laø chæ thò döùt taø kieán. Voâ thöôøng thì ngaên kieán chaáp thöôøng, khoå thì

ngaên kieán chaáp vui Nieát-baøn hieän taïi, voâ ngaõ thì ngaên choã chaáp tröôùc. Voâ thöôøng laø choã phaùp thöôøng cuûa theá gian chaáp tröôùc, khoå laø choã vui cuûa theá gian chaáp tröôùc, voâ ngaõ laø choã chaáp ngaõ kieân coá cuûa theá gian; aáy laø töôùng phaân bieät giöõa ba töôûng. Voâ ngaõ töông duyeân vaø nhieáp gioáng

nhö ñaõ noùi trong khoå töôûng. Töôûng nhaøm chaùn thöùc aên: Quaùn ñoà aên töø nhaân duyeân baát tònh sanh, nhö thòt töø thuûy ñaïo tinh huyeát sanh, laø choã ôû cuûa truøng muû. Vaùng söõa, söõa, laïc, do huyeát bieán thaønh, khoâng khaùc gì muû thoái naùt, moà hoâi nhôùp cuûa ngöôøi nhaø beáp vaø caùc thöù baát tònh. Neáu boû vaøo mieäng thì töø naõo boä coù hai doøng nöôùc daõi thoái naùt chaûy xuoáng hoøa vôùi nöôùc mieáng sau môùi thaønh vò, töôùng traïng nhö möûa, ñi vaøo cöûa buïng, ñaát duy trì, nöôùc röûa naùt, gioù chuyeån ñoäng, löûa rang naáu, gioáng nhö caùi chaûo naáu chín nhöø, caën baû loùng xuoáng döôùi, nöôùc trong noãi leân treân, ví nhö gaây röôïu, phaàn caën baû laø phaân, phaàn trong laø nöôùc daõi. Eo löng coù ba loã, gioù thoåi nöôùc beùo tan vaøo traêm maïch, hoøa hôïp vôùi huyeát saún coù tröôùc, ngöng ñoïng bieán thaønh thòt. Töø thòt töôi sanh môû, xöông, tuûy, töø trong ñoù sanh thaân caên, töø thòt môùi thòt cuõ hôïp laïi sanh naêm caên, töø naêm caên sanh naêm thöùc, naêm thöùc thöù lôùp sanh yù thöùc, phaân bieät thuû laáy töôùng, truø löôïng toát xaáu, vaäy sau môùi sanh caùc phieàn naõo vaø caùc toäi nghieäp theo taâm chaáp ngaõ, ngaõ sôû. Quaùn ñoà aên coù nhaân duyeân goác ngoïn ñuû thöù baát tònh nhö vaäy, bieát raèng boán ñaïi beân trong boán ñaïi beân ngoaøi khoâng khaùc nhau, chæ vì ngaõ kieán maø cöôõng cho laø coù ngaõ. Laïi nöõa, suy nghó ñoà aên naøy do ñaøo bôùi caøy böøa thu hoaïch, xay, giaõ, ñaõi loïc, thoåi naáu môùi thaønh, duïng coâng raát naëng. Tính ra moät baùt côm so vôùi coâng söùc moà hoâi cuûa noâng phu goùp laïi thì ñoà aên ít maø moà hoâi nhieàu, laøm ra ñoà aên naøy coâng phu cay ñaéng naëng neà nhö vaäy, maø aên vaøo mieäng thì lieàn thaønh baát tònh, khoâng chuùt giaù trò, traûi qua moät ñeâm ñaõ bieán thaønh phaân nöôùc daõi. Voán laø ñoà ngon maø ngöôøi aên vaøo bieán thaønh baát tònh, gôùm khoâng muoán thaáy. Haønh giaû töï suy nghó: ñoà aên teä nhö vaäy, neáu ta tham ñaém thì seõ ñoïa ñòa nguïc, nuoát hoaøn saét noùng, töø ñòa nguïc ra khoûi seõ laøm suùc sanh traâu, deâ, laïc ñaø, ñeàn traû nôï cuõ, hoaëc laøm choù heo, thöôøng aên ñoà nhô. Quaùn ñoà aên nhö vaäy thì sanh tö töôûng nhaøm chaùn. Nhaân nhaøm chaùn ñoà aên maø ñoái naêm duïc ñeàu nhaøm chaùn, ví nhö moät ngöôøi Baø-la-moân tu phaùp tinh khieát, coù duyeân söï ñi ñeán moät nöôùc baát tònh, töï suy nghó ta seõ laøm sao ñeå khoûi thöù baát tònh naøy, chæ phaûi aên ñoà khoâ, môùi thanh tònh ñöôïc. Thaáy moät baø giaø baùn thöù baùnh khoâ nhaân traéng, lieàn noùi vôùi baø giaø raèng: “Toâi coù duyeân söï ôû ñaây moät traêm ngaøy, baø haõy laøm thöù baùnh khoâ naøy ñem cho toâi, toâi seõ traû giaù nhieàu.” Baø giaø moãi ngaøy laøm baùnh khoâ

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 23 769

ñem ñeán, Baø-la-moân tham ñaém, aên no hoan hyû. Baø giaø laøm baùnh, luùc ñaàu traéng saïch, laàn veà sau khoâng maøu saéc, khoâng höông vò. Baø-la-moân hoûi baø giaø: Taïi sao nhö vaäy? Baø giaø ñaùp: Nhoït lôû ñaõ laønh. Baø-la-moân hoûi: Caâu noùi aáy nghóa sao? Baø giaø ñaùp: Phu nhaân nhaø chuùng toâi ôû choã khuaát sanh muït nhoït, laáy boät gaïo vaùng söõa ñaép vaøo, muït nhoït chín vôõ muû ra, ñem hoøa vôùi baùnh vaùng söõa, cöù moãi ngaøy nhö vaäy, laáy laøm baùnh ñem cho oâng, vì vaäy maø baùnh ngon. Nay phu nhaân nhaø chuùng toâi ñaõ laønh muït, toâi

coøn bieát choã naøo coù ñöôïc nöõa? Baø-la-moân nghe xong, naém hai tay ñaùnh ñaàu, ñaám ngöïc noân khan noùi, taïi sao ta phaù hoûng phaùp thanh tònh naøy? Thoâi ta hoûng maát roài! Lieàn boû duyeân söï trôû veà nöôùc cuõ. Haønh giaû cuõng nhö vaäy, tham ñaém aên uoáng, hoan hyû öa thích, chæ thaáy maøu saéc noù ñeïp, mòn trôn, thôm ngon khoaùi mieäng, maø chaúng quaùn saùt baát tònh, sau chòu khoå baùo, hoái tieác laøm sao kòp. Neáu hay quaùn xeùt ñoà aên goác ngoïn nhö vaäy, sanh taâm chaùn gheùt, nhaân ñoù lìa thöïc duïc maø boán duïc kia ñeàu lìa (taøi duïc, saéc duïc, danh duïc, thuïy duïc). Lìa boû moïi duïc laïc trong coõi Duïc, döùt naêm duïc aáy, thì naêm haï phaàn kieát cuõng döùt. Do caùc nhaân duyeân toäi aùc nhö vaäy, khoâng coøn öa ñaém; aáy goïi laø töôûng nhaøm chaùn thöùc aên. Hoûi: Töôûng voâ thöôøng, khoå, voâ ngaõ töông öng vôùi trí tueä voâ laäu, coøn boán töôûng keá tieáp nhö töôûng nhaøm chaùn thöùc aên... töông öng vôùi trí tueä höõu laäu, theo leõ thöù lôùp thì boán töôûng naøy neân noùi ôû tröôùc chöù taïi sao noùi ôû sau? Ñaùp: Phaät phaùp coù hai ñaïo laø kieán ñaïo vaø tu ñaïo. Trong kieán ñaïo duøng ba töôûng, phaù caùc taø kieán, ñaéc thaùnh quaû, vaãn chöa lìa duïc. Vì lìa duïc neân sau ba töôûng tieáp noùi boán töôûng laø töôûng nhaøm chaùn thöùc aên... thì lìa ñöôïc caùc phieàn naõo daâm duïc... ba töôûng ñaàu chæ thò kieán ñeá ñaïo, boán töôûng giöõa chæ thò hoïc ñaïo, ba töôûng choùt chæ thò voâ hoïc ñaïo. Trong khi baét ñaàu tu taäp thaân nieäm xöù, tuy coù töôûng nhaøm chaùn thöùc aên, song coâng duïng ít, cho neân Phaät khoâng daïy. Nay vì baäc Tu-ña-hoaøn, Tö-ñaø- haøm caàn phaûi vöôït qua tham duïc, neân tieáp theo voâ ngaõ töôûng noùi ñeán boán töôûng laø töôûng nhaøm chaùn thöùc aên... Töôûng heát thaûy theá gian khoâng theå vui: Neáu nhôù nghó caùc söï vui cuûa theá gian nhö saéc duïc, vò ngon, xe ngöïa, phuïc söùc, quaùn xaù, vöôøn nhaø thì sanh laïc töôûng; neáu nhôù nghó caùc söï toäi aùc cuûa theá gian thì taâm sanh töôûng nhaøm chaùn. Caùc vieäc aùc gì? Vieäc aùc coù hai: 1. Chuùng sanh. 2. Thoå ñòa. Chuùng sanh boû: bò hoaïn naïn veà taùm khoå laø sanh, giaø, beänh, cheát, aân aùi xa lìa, oaùn thuø gaëp gôõ, caàu mong khoâng ñöôïc, toùm laïi laø naêm thoï uaån

khoå. Toäi cuûa chuùng sanh laø ngöôøi daâm duïc nhieàu thì khoâng phaân bieät toát xaáu, khoâng theo lôøi daïy baûo cuûa cha meï sö tröôûng, khoâng bieát taøm quyù, chaúng khaùc caàm thuù. Ngöôøi saân nhueá nhieàu thì khoâng phaân bieät nheï naëng, saân ñoäc cuoàng phaùt, cho ñeán khoâng chòu lôøi Phaät, khoâng muoán nghe phaùp, khoâng sôï aùc ñaïo, roi gaäy ñaùnh böøa, chaúng bieát caùi khoå cuûa ngöôøi khaùc, ñi vaøo trong choã raát toái khoâng troâng thaáy gì. Ngöôøi ngu si nhieàu thì söï mong caàu khoâng theo ñaïo lyù, khoâng roõ söï duyeân, nhö vaét söøng tìm söõa, bò voâ minh che laáp, tuy maët trôøi chieáu saùng maø vónh vieãn khoâng thaáy gì. Ngöôøi xan tham nhieàu thì nhaø noù nhö moà hoang, khoâng ai böôùc tôùi. Ngöôøi kieâu maïn nhieàu thì khoâng kính hieàn thaùnh, khoâng hieáu vôùi cha meï, kieâu xa phoùng daät töï baïi hoaïi, vónh vieãn khoâng chuùt giaù trò. Ngöôøi taø kieán nhieàu thì khoâng tin ñôøi naøy ñôøi sau, khoâng tin toäi phöôùc, khoâng theå ôû chung. Caùc phieàn naõo nhö vaäy nhieàu thì teä baïi khoâng coù chuùt giaù trò.

Ngöôøi aùc nghieäp nhieàu thì taïo toäi voâ giaùn hoaëc gieát cha meï, hoaëc laøm thöông haïi hieàn thaùnh, ñoùn baét thôøi cô vinh quyù, deøm pha laøm haïi keû trung trinh, gieát haïi thaân thích. Laïi nöõa, chuùng sanh ôû theá gian ngöôøi laønh toát ít, keû teä aùc nhieàu, hoaëc tuy coù ngöôøi haønh thieän maø bò ngheøo heøn xaáu xí, hoaëc tuy giaøu sang ñeïp ñeõ maø sôû haønh baát thieän. Hoaëc tuy öa boá thí maø ngheøo thieáu khoâng taøi vaät, hoaëc tuy giaøu coù taøi baûo maø laãn tieác tham ñaém, khoâng chòu boá thí. Hoaëc thaáy ngöôøi traàm laëng suy nghó khoâng noùi, beøn cho ñoù laø töï nuoâi taùnh kieâu maïn cao ngaïo, khoâng bieát haï mình tieáp vaät, hoaëc thaáy ngöôøi öa haï mình tieáp vaät, aân hueä nhuaàn khaép, beøn cho ñoù laø trang söùc doái traù dua nònh, hoaëc thaáy ngöôøi noùi hay luaän gioûi, beøn cho ñoù laø yû thò tieåu trí ñeå kieâu maïn; hoaëc thaáy ngöôøi chaát tröïc thieän haûo, beøn cuøng doái traù baét eùp, daãn daét loâi keùo laán löôùt coi thöôøng, hoaëc thaáy ngöôøi taâm laønh nhu nhuyeán, beøn cuøng khinh khi laán löôùt chaø ñaïp, khoâng tieáp ñaõi theo ñaïo lyù. Neáu thaáy ngöôøi giöõ giôùi thanh tònh, beøn cho ñoù laø laøm vieäc kieâu caêng kyø dò, khinh heøn khoâng keå. Caùc chuùng sanh teä aùc nhö vaäy, khoâng coù moät ñieàu ñaùng öa. Quoác ñoä aùc: Heát thaûy thoå ñòa nhieàu suy hoaïi khoâng toát. Laïnh noùng ñoùi khaùt, taät beänh oân dòch, khí ñoäc xaâm haïi, sôï haõi giaø, beänh, cheát khoâng choã naøo khoâng coù. Choã naøo thaân ñi ñeán ñeàu coù caùc khoå ñi theo, khoâng nôi naøo traùnh khoûi. Tuy coù quoác ñoä toát, giaøu vui an oån, nhöng phaàn nhieàu bò caùc phieàn naõo böùc baùch, thì khoâng theå goïi laø quoác ñoä an laïc. Heát thaûy ñeàu coù hai thöù khoå laø thaân khoå vaø taâm khoå. Khoâng quoác ñoä naøo khoâng coù, nhö noùi:

SOÁ 1509 - LUAÄN ÑAÏI TRÍ ÑOÄ, Quyeån 23 771

Coù nöôùc thì laïnh nhieàu, Coù nöôùc thì noùng nhieàu, Coù nöôùc khoâng cöùu hoä, Coù nöôùc nhieàu tai aùc, Coù nöôùc thöôøng ñoùi khaùt, Coù nöôùc nhieàu beänh taät, Coù nöôùc khoâng tu phöôùc, Nhö vaäy khoâng ñaâu vui. Chuùng sanh vaø quoác ñoä coù caùc aùc nhö vaäy, suy nghó ñeán theá gian khoâng moät ñieàu chi ñaùng vui. AÙc söï ôû coõi Duïc nhö vaäy, coøn ôû hai coõi treân, khi cheát, khi thoái ñoïa, caøng sanh aùo naõo hôn ôû coõi döôùi, ví nhö bò rôi töø choã raát cao, tan naùt tieâu hoaïi! Hoûi: Töôûng voâ thöôøng, töôûng khoå, töôûng voâ ngaõ, vaø töôûng heát thaûy theá gian khoâng theå vui, coù gì sai khaùc maø noùi rieâng? Ñaùp: Coù hai caùch quaùn laø quaùn chung vaø quaùn rieâng. Tröôùc laø quaùn chung, trong ñi laïi coù quaùn rieâng. Laïi coù hai quaùn laø quaùn phaùp vaø quaùn chuùng sanh, tröôùc laø quaùn traùch maéng heát thaûy phaùp, ñaây laø quaùn chuùng sanh toäi aùc chaúng ñoàng. Laïi nöõa tröôùc kia laø voâ laäu ñaïo, ñaây laø höõu laäu ñaïo. Tröôùc laø kieán ñeá ñaïo, ñaây laø tö duy ñaïo. Caùc thöù sai khaùc nhö vaäy, nhieáp vaøo trong heát thaûy ñòa, vaø duyeân caùc phaùp trong ba coõi. AÁy goïi laø töôûng heát thaûy theá gian khoâng theå vui. Töôûng cheát: Nhö ñaõ noùi ôû trong ñoaïn noùi veà nieäm cheát. Töôûng baát tònh: Nhö ñaõ noùi ôû trong ñoaïn noùi veà thaân nieäm xöù. Töôûng ñoaïn, töôûng ly, töôûng taän: Duyeân töôùng Nieát-baøn, vì ñaõ döùt caùc kieát söû neân goïi laø töôûng ñoaïn, vì lìa kieát söû neân goïi laø töôûng ly, vì saïch heát kieát söû neân goïi laø töôûng taän. Hoûi: Neáu nhö vaäy thì moät töôûng cuõng ñuû, vì côù

sao noùi ba? Ñaùp: Nhö tröôùc, moät phaùp maø coù ba caùch noùi. Voâ thöôøng töùc laø khoå, khoå töùc laø voâ ngaõ, ñaây cuõng nhö vaäy. Vì heát thaûy theá gian toäi aùc saâu naëng cho neân coù ba caùch traùch maéng, gioáng nhö ñoán caây to, khoâng theå chaët moät laùt maø döùt ñöôïc. Phaùp Nieát-baøn vi dieäu, töø xöa chöa chöùng ñöôïc cho neân taùn thaùn nhieàu caùch goïi laø töôûng ñoaïn, töôûng ly, töôûng taän. Laïi nöõa, döùt ba ñoäc goïi laø ñoaïn, lìa aùi goïi laø ly, dieät heát thaûy khoå khoâng coøn sanh laïi nöõa goïi laø taän. Laïi nöõa, haønh giaû ôû nôi noaõn phaùp, ñaûnh phaùp, nhaãn phaùp, theá ñeä nhaát phaùp, chaùnh trí tueä quaùn saùt, xa lìa caùc phieàn naõo, aáy goïi laø töôûng ly. Chöùng ñaéc voâ laäu ñaïo, döùt caùc kieát söû, aáy goïi laø töôûng ñoaïn, khi vaøo

Nieát-baøn döùt naêm thoï uaån, khoâng coøn töông tuïc, aáy goïi laø töôûng taän. Töôûng ñoaïn, höõu dö Nieát-baøn; töôûng taän, voâ dö Nieát-baøn; töôûng ly, laø cöûa phöông tieän cuûa hai Nieát-baøn. Ba töôûng naøy vì laø höõu laäu voâ laäu neân nhieáp vaøo trong heát thaûy ñòa. -----o0o------

Nguồn: Giảng Sư (giangsu.io.vn) — văn bản trích từ kho sách cổ và kinh điển.